

Višje sodišče v Ljubljani
Civilni oddelek

VSL Sklep II Cp 789/2018
ECLI:SI:VSLJ:2018:II.CP.789.2018.1

Evidenčna številka: VSL00018435
Datum odločbe: 21.11.2018
Senat, sodnik posameznik: Majda Lušina (preds.), Metoda Orehar Ivanc (poroč.), Tadeja Primožič
Področje: CIVILNO PROCESNO PRAVO - OBLIGACIJSKO PRAVO - VARSTVO POTROŠNIKOV
kredit v *CHF* - potrošniški kredit - varstvo potrošnikov - valutno tveganje - oderuška pogodba - očitno nesorazmerna korist - spremenjene okoliščine - razveza pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin - ničnost kreditne pogodbe - nepošteni pogodbeni pogoji - pojasnilna dolžnost banke
Institut: nesorazmerna korist - spremenjene okoliščine - razveza pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin - ničnost kreditne pogodbe - nepošteni pogodbeni pogoji - pojasnilna dolžnost banke

Jedro

Ugotovitev, da je bila valutna klavzula sestavni del pogodbene kavze in da je tudi tožnik vedel za spremenljivost menjalnega tečaja, še ne daje podlage za sklep, da so bile vse spremembe v valutnem razmerju *EUR/CHF* pričakovane in predvidljive. Sodba je pomanjkljiva, ker se ni izrekla o obstoju spremenjene okoliščine, to je o zatrjevanem (nesprejemljivem) povečanju zneska anuitete zaradi drastičnega zvišanja vrednosti valute *CHF* in vplivu tako povečane anuitete na težavnost izpolnitve.

Ponudba tako imenovane konverzije ne zadostuje za sklep, da je imel tožnik možnost izogniti se posledicam tečajnih sprememb. Pogodbena stranka namreč ni dolžna odvracati škodljivih posledic na način, da utрпи enake ali še hujše posledice. Tudi možnost izbire med dvema kreditnima možnostma ob sklenitvi pogodbe, tj. kreditom v *CHF* in kreditom v *EUR*, še ne pomeni, da bi se bil tožnik lahko izognil zatrjevanim negativnim posledicam. Presoja predpostavk za razvezo pogodbe je po naravi stvari vezana na posamezno pogodbeno razmerje in ne na primerjavo z drugimi možnostmi, ki jih je imela pogodbena stranka na razpolago namesto sklenitve te pogodbe.

Ugotovitve v sodbi ne zadostujejo za sklep, da je toženka tožnika pred sklenitvijo pogodbe seznanila z informacijami, ki so mu omogočile, da bi lahko v celoti razumel ekonomske učinke spremembe tečaja na višino njegovih mesečnih obveznosti, preračunanih v domačo valuto, te ugotovitve pa bi ob nadaljnji ugotovitvi o nepoštenem ravnanju toženke in znatnem neravnotežju v pravicah in obveznostih pogodbenih strank lahko utemeljevale izrek ničnostne sankcije.

Sledeč stališčem SEU mora biti kreditojemalec jasno obveščen o tem, da se je s sklenitvijo kreditne pogodbe v tuji valuti izpostavil valutnemu tveganju, za katerega obstaja verjetnost, da ga bo v primeru znižanja vrednosti valute, v kateri prejema dohodke, v primerjavi z vrednostjo tuje valute, v kateri je bil kredit odobren, ekonomsko gledano težko zmogel. Ne zadostuje, da je povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren, na podlagi danih informacij seznanjen z možnostjo zvišanja ali znižanja vrednosti tuje valute. Dane mu morajo biti informacije, na podlagi katerih je zmožen oceniti potencialno znatne ekonomske posledice takega pogoja za njegove finančne obveznosti. Banka je zato dolžna navesti mogoče spremembe menjalnih tečajev in tveganja v zvezi s sklenitvijo kredita v tuji valuti.

Izrek

I. Pritožbi se ugodi, izpodbijana sodba se razveljavi in se zadeva vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

II. Odločitev o stroških postopka se pridrži za končno odločitev v zadevi.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je z izpodbijano sodbo zavrnilo (1) primarni tožbeni zahtevek, ki vključuje zahtevke za razvezo pogodbe o deviznem kreditu v *CHF* št. 000 z dne 18.8.2008, za plačilo 7.335,81 EUR ter za ugotovitev ničnosti izjave o vinkulaciji zavarovalne police (I. točka izreka), (2) prvi podredni tožbeni zahtevek, ki vključuje zahtevke za ugotovitev ničnosti kreditne pogodbe ter izjave o vinkulaciji zavarovalne police in za plačilo 6.543,05 EUR z zahtevanimi obrestmi (II. točka izreka) in (3) drugi podredni zahtevek za plačilo 6.043,99 EUR z zahtevanimi obrestmi (III. točka izreka).

2. Tožnik v pritožbi zoper navedeno sodbo uveljavlja vse pritožbene razloge iz prvega odstavka 338. člena Zakona o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP).

Sodišče je o zahtevku iz naslova spremenjenih okoliščin odločilo na podlagi napačne ugotovitve, da je bil tožnik s strani toženke seznanjen z valutnim tveganjem in se ga je zavedal, da gibanja tečaja ni mogoče z gotovostjo napovedati in da bi se tveganju lahko izognil s sklenitvijo kreditne pogodbe v EUR. Z valutnim tveganjem ni bil seznanjen, krediti v CHF pa so bili bistveno ugodnejši od kreditov v EUR zaradi nižje obrestne mere po LIBOR kot po EURIBOR. Od tožnika tako ni mogoče zahtevati, da bi v takih okoliščinah izbral kredit v EUR. Preplačilo izplačanega zneska se je zaradi padca tečaja EUR/CHF spremenilo za 72 %. Četudi bi se tožnik zavedal tečajnega tveganja, gre pri takem padcu (zlomu) tečaja za tveganje, ki presega normalno poslovno tveganje, saj niti tožena stranka ni pričakovala, da se bo tečaj EUR/CHF tako spremenil. Napačna je tudi ugotovitev sodišča, da je morala toženka zagotoviti ustrezno financiranje v CHF. To dejstvo ni dokazano, niti ni dokazano, da bi morala banka poravnati svoje obveznosti do virov sredstev v CHF, če tožnik svoje obveznosti ne bi mogel poravnati. Tožnik tudi ni imel dolžnosti, da bi konvertiral kredit v EUR, saj bi to pomenilo prevzem celotnih posledic spremembe tečaja, ki mu niso bile pojasnjene. Poleg tega mu je toženkin referent odsvetoval konverzijo kredita v EUR.

Zmotna je tudi presoja, kaj obsega pojasnilna dolžnost banke v primeru sklepanja kreditne pogodbe. Banka mora potrošnika pred sklenitvijo pogodbe seznaniti s pogodbenimi pogoji in posledicami sklenitve pogodbe. Napačno je stališče, da zadošča, da banka poda pojasnila, ki jih je razumno pričakovati v odnosu med banko in potrošnikom. Toženka bi morala podati informacije glede pravnih in ekonomskih posledic, ki zanj izhajajo iz uporabe klavzul o odplačevanju kredita, ki se glasi na CHF. K navedenemu je Banka Slovenije komercialne banke zavezala že z izjavo z dne 4. 7. 2006. Napačno je tudi materialnopravno stališče sodišča, da bi moral tožnik v primeru nejasnosti sam zahtevati dodatna pojasnila od banke. Toženka bi morala tožnika seznaniti z vsemi informacijami, s katerimi je razpolagala in ki lahko v zvezi z izvrševanjem kreditne pogodbe vplivajo na ekonomski položaj tožnika. V sodbi niso navedena konkretna dejstva o tem, kdo, kdaj ter s katerimi konkretnimi dejstvi glede valutnega tveganja in okoliščinami, ki vplivajo na realizacijo tega tveganja, je toženka seznanila tožnika. Sodišče se tudi ni opredelilo do več izvedenih dokazov o dejstvu, da toženka ni izpolnila pojasnilne dolžnosti (letak banke X, izjava Banke Slovenije z dne 4.7.2006, zgibanka Banke Slovenije in Združenja bank Slovenije iz septembra 2008, izjava predstavnika toženke A. A. v F. z dne ...). Sodba se opira na pavšalno in nekonkretizirano opozorilo iz 21. člena kreditne pogodbe ter na izpoved B. B., ki pa ni izpovedala o nobenem konkretnem dejstvu o seznanitvi komitentov z valutnim tveganjem, tožnika pa se niti ni spomnila. Neupoštevna je izpoved priče C. C., da so strankam pojasnili, da svoje dohodke prejema v drugi valuti, kot bodo prejeli kredit, in da se to lahko spremeni glede na tečaj. To pojasnilo je nekonkretizirano, B. B. pa niti tega opozorila tožniku ni dala. Dejstvo, da je v preteklosti tožnik prejemal plačo v lirah, ne dokazuje, da je bil seznanjen z valutnim tveganjem pri sklepanju kreditne pogodbe. Dokazni postopek ni pokazal, da se je tožnik že ob prihodu k toženki nagibal k najemu kredita v CHF. Prišel je le po ugoden kredit. Tudi če bi bil že odločen vzeti kredit v CHF, bi bil obseg toženkine pojasnilne dolžnosti enak. Ker pojasnilna dolžnost veže banko kot strokovnjaka in ne bančnih referentov, je ugotovitev, da so kredite v CHF najemali tudi uslužbenci toženke, nepomembna.

Sodišče je neutemeljeno zavrnilo dokazne predloge o zaslišanju drugih komitentov toženke, s katerimi je želel dokazati splošno prakso toženke, da ni seznanjala komitentov s tveganji, vezanimi na kredit v CHF. To dejstvo je pomembno, ker je sodišče zaslišalo pričo C. C., ki je prav tako izpovedala o toženkini praksi pri odobravanju CHF kreditov. Tožnik v pritožbi uveljavlja tudi novo dejstvo, da je Banka Slovenije že junija 2005 toženko seznanila s tem, da je švicarski frank trenutno na relativno nizkih ravneh in da je v prihodnje pričakovati njegovo apreciacijo, tožnika pa s to okoliščino ni seznanila. To dejstvo dokazuje s Poročilom o finančni stabilnosti Banke Slovenije iz junija 2005. Za navedeno dejstvo in dokaz ni vedel pred prejemanjem pravnega mnenja z dne 6. 5. 2017 in ga tako ni mogel navesti do prvega naroka oziroma pred sodiščem prve stopnje.

Zaradi zmotne presoje o izpolnitvi pojasnilne dolžnosti je napačna tudi odločitev o neutemeljenosti odškodninskega zahtevka.

Zmoten je tudi zaključek o neizpoljenosti predpostavk oduške pogodbe. Sam je izpovedal, da je potreboval kredit za poplačilo obveznosti v EUR, toženka pa je obveznost po kreditni pogodbi izplačala v EUR, in sicer v znesku 28.796,79 EUR. Do junija 2015 je tožnik toženki plačal že 35.339,84 EUR, glavnica kredita pa kljub temu še vedno znaša 11.521,35 EUR. Očitno je torej, da si je toženka izgovorila očitno nesorazmerno korist z danim kreditom, pri čemer je že ob sklepanju kreditne pogodbe glede na razpoložljive podatke vedela in morala predvidevati, da bo vrednost CHF v prihodnosti narasla. Z neizpolnitvijo pojasnilne dolžnosti je izkoristila njegovo neizkušnost.

3. Toženka v odgovoru na pritožbo nasprotuje vsem pritožbenim navedbam in predlaga njeno zavrnitev. Glede izpolnitve pojasnilne dolžnosti se sklicuje na razloge izpodbijane sodbe ter trdi, da je bila izpolnjena, ter zato pogodba tudi ni nična. Nasprotuje novi navedbi in novemu dokazu kot prepoznima. Poročilo Banke Slovenije je bilo namreč javno dostopno na spletnih straneh Banke Slovenije. Sicer pa je napoved Banke Slovenije kratkoročne narave in ne vsebuje napovedi gibanj tečaja, ki so se kasneje zgodila. Glede neizvedenih dokazov z zaslišanjem drugih kreditojemalcev opozarja, da je sodišče zaslišalo pričo D. D. in s tem izpolnilo dolžnost izvajanja dokazov obeh strank, priča pa ni izpovedala nič relevantnega za obravnavani primer.

Stranki sta valutno tveganje prevzeli v kavzo pogodbe, toženka pa na račun valutnih nihanj ni ustvarila dobičkov. V vsakem primeru se povprečna mesečna anuiteta preračunana v EUR ni spremenila za več kot 30 EUR, kar ni zadostna sprememba,

da bi jo lahko tožnik uveljavljal z institutom spremenjenih okoliščin.

Pogodba ni oderuška, ker naknadna gibanja tečaja *CHF-EUR* za presojo oderuščnosti niso relevantna, toženka pa zanje ob sklenitvi pogodbe niti ni vedela. Ker je bila v pogodbi določena vrednost v *CHF*, je samo ta pomembna za izračun preostale vrednosti kredita. Tako opredeljena obveznost tožnika se je zaradi padca LIBOR zmanjšala. V tem je podana tožnikova korist.

4. Pritožba je utemeljena.

5. Med pravnima strankama ni bilo sporno, da sta tožnik kot kreditojemalec in toženka kot kreditodajalka 28. 8. 2008 sklenila pogodbo o deviznem kreditu v *CHF* št. 000. Iz pogodbe izhaja, da je toženka tožniku odobrila gotovinski kredit v višini 45.591 *CHF* po obrestni meri na osnovi 12-mesečnega LIBOR-ja *CHF* s 3 % letnim pribitkom. Toženec se je zavezal svojo obveznost izpolniti v 96 mesečnih anuitetah z zagotovitvijo zadostnega kritja na računu v švicarskih frankih ali v evrih, ki jih toženka zamenja v *CHF* po prodajnem podjetniškem tečaju. Toženka je svojo obveznost po pogodbi izpolnila 28. 8. 2008, ko je na tožnikov račun izplačala znesek 28.796,78 EUR. Dne 2. 2. 2015 sta pravdni stranki sklenili dodatek h kreditni pogodbi, ki je določal moratorij na odplačevanje glavnice do 31. 7. 2015.

O odločitvi o primarnem zahtevku

6. Utemeljen je pritožbeni očitke o zmotnosti zaključka v izpodbijani sodbi, da niso podane predpostavke za razvezo pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin. V skladu s 112. členom Obligacijskega zakonika (v nadaljevanju OZ), ki določa predpostavke za razvezo pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin, so spremenjene okoliščine tiste, ki nastanejo po sklenitvi pogodbe in otežujejo izpolnitev ene stranke ali pa onemogočajo doseganje namena pogodbe v taki meri, da pogodba več ne ustreza pričakovanjem strank in bi jo bilo nepravilno ohraniti v veljavi takšno, kakršna je. Razveze pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin pa ne more zahtevati stranka, ki bi spremenjene okoliščine lahko upoštevala ob sklenitvi pogodbe ali bi se jim lahko izognila ali bi lahko odklonila njihove posledice.

7. Sodišče prve stopnje je zahtevek za razvezo pogodbe zavrnilo z naslednjimi razlogi: 1) da je bil tožnik seznanjen z valutnim tveganjem, 2) da sta obe pogodbeni stranki valutno tveganje sprejeli v kavzo pogodbe, 3) da je tožnik ob sklenitvi pogodbe vedel, da se bo menjalni tečaj spreminjal, in 4) da je imel možnost odvrniti posledice sprememb tečaja *EUR/CHF*, pa tega ni storil.

8. Ugotovitev, da je bila valutna klavzula sestavni del pogodbene kavze in da je tudi tožnik vedel za spremenljivost menjalnega tečaja, še ne daje podlage za sklep, da so bile vse spremembe v valutnem razmerju *EUR/CHF* pričakovane in predvidljive. Pritožnik zato utemeljeno uveljavlja, da je sodba pomanjkljiva, ker se ni izrekla o obstoju spremenjene okoliščine, to je o zatrjevanem (nesprejemljivem) povečanju zneska anuitete zaradi drastičnega zvišanja vrednosti valute *CHF* in vplivu tako povečane anuitete na težavnost izpolnitve.

9. Zavrnila zahtevka ne utemeljuje niti drugi razlog, s katerim je sodišče prve stopnje utemeljilo odločitev. Ponudba tako imenovane konverzije ne zadostuje za sklep, da je imel tožnik možnost izogniti se posledicam tečajnih sprememb. Pogodbena stranka namreč ni dolžna odvrniti škodljivih posledic na način, da utrpí enake ali še hujše posledice. Tudi možnost izbire med dvema kreditnima možnostma ob sklenitvi pogodbe, tj. kreditom v *CHF* in kreditom v *EUR*, še ne pomeni, da bi se bil tožnik lahko izognil zatrjevanim negativnim posledicam. Presoja predpostavk za razvezo pogodbe je po naravi stvari vezana na posamezno pogodbeno razmerje in ne na primerjavo z drugimi možnostmi, ki jih je imela pogodbena stranka na razpolago namesto sklenitve te pogodbe.

10. Ker se sodišče ni izreklo o utemeljenosti tožnikove trditve o drastičnem povečanju njegove pogodbene obveznosti v primerjavi s tožnikino (ob upoštevanju njune protivrednosti v evrih, tj. v valuti, v kateri tožnik prejema dohodke), zaradi tega pa ni mogoče presoja o obstoju predpostavk za zahtevano razvezo pogodbe, je dejansko stanje ostalo nepopolno ugotovljeno. Šele po ugotovitvi, v kakšnem obsegu se je zaradi spremembe tečaja *EUR/CHF* spremenil obseg tožnikove pogodbene obveznosti, bo mogoča presoja o obstoju ostalih predpostavk za razvezo pogodbe.

11. Ne glede na to, da je izpodbijano sodbo treba razveljaviti že zaradi nepopolne ugotovitve dejanskega stanja kot posledice materialnopravno zmotne odločitve o primarnem zahtevku, se pritožbeno sodišče iz razlogov čim hitreje odločitve o zadevi izreka tudi o utemeljenosti nekaterih očitkov glede odločitve o podrednih zahtevkih. Odločitev o vsakem od podrednih zahtevkov temelji na presoji, da je toženka tožnika ob sklepanju pogodbe v zadostni meri seznanila s tveganji, povezanimi z dogovorom o ovrednotenju kredita v tuji valuti in posledični določitvi anuitete v tej valuti. Očitki o zmotnosti te presoje so utemeljeni, hkrati pa ni mogoče izključiti, da pritožnik s primarnim zahtevkom ne bo uspel in bo zato sodišče dolžno v novem sojenju odločiti o utemeljenosti enega od podredno postavljenih zahtevkov.

O odločitvi o podrednih zahtevkih

12. Odločitev o zavrnitvi prvega podrednega zahtevka za ugotovitev ničnosti pogodbe temelji na stališču, da ni podan niti ničnostni razlog po splošnih pravilih obligacijskega prava (nasprotovanje ustavi, kogentnim predpisom ali morali, oderuštvu) niti po določbah Zakona o potrošniških kreditih (v nadaljevanju ZPotK). Tako v zvezi s prvim podrednim zahtevkom kot v zvezi z drugim podrednim zahtevkom (za povrnitev škode zaradi kršitve pojasnilne dolžnosti) je sodišče

prve stopnje ugotovilo, da je toženka izpolnila svojo dolžnost posredovati potrošniku informacije, ki jih je razumno pričakovati v odnosu banke do povprečnega potrošnika. V sodbi je ugotovljeno,

- (1) da je toženka tožniku hkrati predstavila možnost sklenitve kreditne pogodbe v EUR in v CHF,
- (2) da mu je ustno pojasnila valutno tveganje, tako da mu je pojasnila, da nosi tveganje, ker kredit prejema v drugi valuti kot plačo,
- (3) da bi tožnik moral sam vprašati za dodatno pojasnilo, če bi ga potreboval,
- (4) da je tožnik valutno tveganje razumel, ker je prejemal plačo v lirah,
- (5) da se je sam odločil za kredit v CHF in toženka na to odločitev ni vplivala,
- (6) da menjalnega tečaja ni mogoče z gotovostjo napovedati, da so možne le približne ocene gibanja tečaja, da na to gibanje toženka ni imela vpliva in da v informacijah Banke Slovenije ni bilo konkretnih podatkov, ki bi jih bila toženka dolžna izpostaviti ob sklepanju pogodbe in
- (7) da je v pogodbi vsebovana določba, iz katere izhaja, da je tožnik seznanjen z vsemi pogodbenimi pogoji, da so mu jasni in razumljivi, da ga je banka predhodno v celoti seznanila z rizikom najetja kredita v tuji valuti in da izrecno izjavlja, da ta riziko prevzema.

13. Na podlagi teh ugotovitev je sodišče zavzelo stališče, (1) da je toženka dala tožniku informacije, ki jih zahteva ZPotK, (2) da se je tožnik zavedal valutnega tveganja in ga zavestno prevzel v zameno za ugodnejši začetni obrok in (3) da toženka na njegovo odločitev za sklenitev pogodbe ni vplivala.

14. Pritožnik utemeljeno uveljavlja, da ugotovitve v sodbi ne zadostujejo za sklep, da je toženka tožnika pred sklenitvijo pogodbe seznanila z informacijami, ki so mu omogočile, da bi lahko v celoti razumel ekonomske učinke spremembe tečaja na višino njegovih mesečnih obveznosti, preračunanih v domačo valuto, te ugotovitve pa bi ob nadaljnji ugotovitvi o nepoštenem ravnanju toženke in znatnem neravnotežju v pravicah in obveznostih pogodbenih strank lahko utemeljevale izrek ničnostne sankcije.

15. Ker varstvo potrošnikov pred nepoštenimi pogodbenimi pogoji ureja Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot), je za presojo o nepoštenosti pogodbe poleg ZPotK treba uporabiti določbe ZVPot v povezavi z Direktivo Sveta 93/13/EGS z dne 5. 4. 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (v nadaljevanju Direktiva 93/13). Po ZVPot morajo biti pogodbeni pogoji jasni in razumljivi, nepošteni pogodbeni pogoji pa so nični (22. člen in 23. člen). Glede na to, da je bila z navedenimi določbami ZVPot v slovenski pravni red implementirana Direktiva 93/13, je treba njene določbe upoštevati pri njihovi razlagi. Skladno s prvim odstavkom 3. člena Direktive 93/13 velja pogodbeni pogoj za nedovoljenega, če v nasprotju z dobro vero in poštenjem povzroči znatno nesorazmerje med pravicami in obveznostmi. Presoja o poštenosti je izključena glede glavnega predmeta pogodbe (drugi odstavek 4. člena Direktive 93/13), ki je določen v jasnem in razumljivem jeziku. Ker sta dogovor o višini in valuti kredita ter obseg toženčeve obveznosti v zvezi z vrnitvijo kredita – kot je pravilno ugotovljeno v izpodbijani sodbi – glavni pogodbeni pogoj, je pomembno, ali so pogodbene določbe o obsegu tožnikove obveznosti jasne in razumljive.¹

16. Vsebino standarda jasnosti in razumljivosti pogodbenih pogojev je opredelilo Sodišče Evropske unije (v nadaljevanju SEU) v svoji sodni praksi, ki učinkuje kot precedens, erga omnes in od trenutka uveljavitve Direktive 93/13. Sledeč stališčem SEU mora biti kreditojemalec jasno obveščen o tem, da se je s sklenitvijo kreditne pogodbe v tuji valuti izpostavil valutnemu tveganju, za katerega obstaja verjetnost, da ga bo v primeru znižanja vrednosti valute, v kateri prejema dohodke, v primerjavi z vrednostjo tuje valute, v kateri je bil kredit odobren, ekonomsko gledano težko zmogel. Ne zadostuje, da je povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren, na podlagi danih informacij seznanjen z možnostjo zvišanja ali znižanja vrednosti tuje valute. Dane mu morajo biti informacije, na podlagi katerih je zmožen oceniti potencialno znatne ekonomske posledice takega pogoja za njegove finančne obveznosti. Banka je zato dolžna navesti mogoče spremembe menjalnih tečajev in tveganja v zvezi s sklenitvijo kredita v tuji valuti. Dolžnost banke se nanaša na informacije, ki bi jih lahko poznala ob sklenitvi pogodbe, upošteva njeno strokovno znanje in izkušnje glede mogočih sprememb menjalnih tečajev in tveganj pri posojilih v tuji valuti. Informacija mora vsebovati vsaj to, kako bi na obroke za odplačilo kredita vplivalo zelo veliko znižanje vrednosti valute, v kateri ima kreditojemalec stalno prebivališče, in povečanje tujih obrestnih mer.² Z drugimi besedami povedano: banka je dolžna "igrati z odprtimi kartami."³ Tožniku kot interesentu za kredit je bila dolžna povedati, kar je – kot strokovnjak na bančnem področju – vedela ali bi morala vedeti o možnem (verjetnem) gibanju tečajev,⁴ in mu predstaviti vpliv možnih sprememb na obseg njegove pogodbene obveznosti, tj. tako na višino anuitete kot na višino skupnega zneska, ki bo potreben za poplačilo kredita. Navedeno velja toliko bolj v konkretnem primeru, ko je primerjava obrestnih mer in anuitet ob sklenitvi pogodbe vzbujala vtis, da je kredit v tuji valuti ugodnejši od kredita v domači valuti.

17. Sklicevanje na določbo kreditne pogodbe, v kateri je navedeno, da je tožnik kot kreditojemalec seznanjen z vsemi pogodbenimi pogoji, da so mu jasni in razumljivi, da ga je banka predhodno v celoti seznanila z rizikom najetja kredita v tuji valuti in da izrecno izjavlja, da ta riziko prevzema, ne zadostuje za sklep, da je toženka izpolnila svojo pojasnilo

dolžnost. Iz zapisa v pogodbi namreč ne izhaja, kakšna je bila dejanska vsebina seznanitve oziroma ali je toženka tožnika dejansko seznanila s tem, kako bo morebitna okrepitev CHF v razmerju do EUR vplivala na obseg njegove pogodbene obveznosti.⁵

18. Toženka se ne more razbremeniti pojasnilne dolžnosti s sklicevanjem na to, da tožnik ni zahteval pojasnil in da je tožnik poznal pomen menjave ene valute v drugo, ker je bil v preteklosti zaposlen v Italiji in je prejemal plačo v italijanskih lirah. Pojem potrošnika v smislu 2. člena Direktive 93/13 je objektivni in neodvisen od konkretnih znanj, ki jih ima zadevna oseba, ali od informacij, s katerimi dejansko razpolaga. Toženka je tista, ki je dolžna kreditojemalcu razkriti informacije o bančnem produktu, ki so bile znane njej kot strokovnjakinji na bančnem področju.⁶ Tudi sicer razumevanje valutnega tveganja ob sklenitvi kreditne pogodbe v CHF ni primerljivo z razumevanjem spremenljivosti tečaja, ki je povezano s prejemanjem plače v drugi valuti.⁷

19. Prav tako ne zadostuje, da toženka tožnika ni silila v sklenitev pogodbe in da se je tožnik za sklenitev pogodbe odločil sam. Odločitev potrošnika je svobodna (še)le, če je informirana, se pravi, da je imel potrošnik zadosten čas⁸ pred sklenitvijo pogodbe na razpolago podatke oziroma informacije, na podlagi katerih je imel možnost oceniti, kaj bo morebitna (znatna) okrepitev tečaja CHF/EUR pomenila za višino anuitete in za višino skupnega zneska, potrebnega za poplačilo pogodbenih obveznosti, izraženo v domači valuti. Šele seznanjenost s temi informacijami lahko nudi podlago za sklep, da je potrošnik zavestno sprejel valutno tveganje v zameno za ugodnejši začetni obrok oziroma da se je odločil, kot je ocenil, da je zanj najboljše.

20. Utemeljen je tudi pritožbeni očitke, da ugotovitve o vsebini izpovedb B. B. in C. C. v sodbi ne dajeta podlage za sklep o ustrezni vsebini pojasnila. Informacija o možni spremembi anuitete, preračunane v EUR, do katere lahko pride ob spremembi tečaja EUR/CHF, namreč ne zadostuje za sklep, da je toženka tožniku podala informacije, ki so zadostovale za oceno, kako bi uresničitev možnih sprememb tečaja vplivala na obseg tožnikovih obveznosti.

21. Ker je sodišče prve stopnje pri presoji o obsegu toženkine pojasnilne dolžnosti izhajalo iz zmotnih materialnopravnih gledišč, je tudi glede odločitve o podrednih zahtevkih dejansko stanje ostalo nepopolno ugotovljeno.

22. Iz navedenih razlogov je pritožbeno sodišče pritožbi ugodilo, izpodbijano sodbo sodišča prve stopnje razveljavilo in zadevo vrnilo temu sodišču v novo sojenje (355. člen ZPP). Napotki za odločanje o primarnem zahtevku so podani zgoraj. Pri morebitnem odločanju o tem, ali so pogodbene določbe o obsegu tožnikove obveznosti jasne in razumljive, ter o obstoju ostalih predpostavk, potrebnih za sklep, da gre za nepošten pogodbeni pogoj, in da so njegove posledice te, ki jih tožnik uveljavlja s postavljenima podrednima zahtevkoma, se bo moralo sodišče izreči ob upoštevanju celotnega zbranega procesnega gradiva. Ker je bila sodba SEU C-186/16, ki je v pomembni meri začrtala pravni in posledično dejanski okvir, v katerem je treba presojati obravnavano tožbo, izdana po zaključku obravnave pred sodiščem prve stopnje, in upoštevaje razvoj sodne prakse po izdaji navedene sodbe SEU pa bo sodišče prve stopnje v novem sojenju moralo dati strankama tudi možnost, da se o teh materialnopravnih izhodiščih izjavita in predložita morebitne dodatne dokaze glede (ne)izpoljenosti pogojev za zaključek o ničnosti spornih pravnih poslov. Iz tega razloga se pritožbeno sodišče ni izreklo o pravočasnosti dokazov, predloženih v pritožbenem postopku, niti ni presojalo, ali so katere od pritožbenih navedb nove.

23. Glede na obseg pomanjkljivo ugotovljenega dejanskega stanja in ker je strankama treba dati možnost za morebitno dopolnitev navedb in dokazov sodišče druge stopnje o zadevi ni odločilo samo, ampak je zadevo vrnilo v novo sojenje sodišču prve stopnje.

24. Odločitev o stroških pritožbenega postopka temelji na določbi tretjega odstavka 165. člena ZPP.

PRAVNI POUK:

Zoper ta sklep je dovoljena pritožba. Vloži se pri sodišču prve stopnje, v 15 dneh od prejema pisnega odpravka tega sklepa, v zadostnem številu izvodov za sodišče in nasprotno stranko. Obsegati mora navedbo sklepa, zoper katerega se vlaga, izjavo, da se izpodbija, pritožbene razloge in podpis pritožnika. Če pritožba ni razumljiva ali ne vsebuje vsega, kar je treba, da bi se lahko obravnavala, jo sodišče zavrže, ne da bi pozivalo vložnika, naj jo popravi ali dopolni. Ob vložitvi pritožbe mora biti plačana sodna taksa. Če ta ni plačana niti v roku, ki ga določi sodišče v nalogu za njeno plačilo in tudi niso podani pogoji za oprostitev, odlog ali obročno plačilo sodnih taks, se šteje, da je pritožba umaknjena. Če pritožbo vložijo pooblaščenec, je ta lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit.

Sklep se sme izpodbijati samo iz razloga, da je sodišče druge stopnje razveljavilo odločbo sodišča prve stopnje in zadevo vrnilo v novo sojenje, čeprav bi kršitve postopka glede na njeno naravo lahko samo odpravilo ali bi glede na naravo stvari in okoliščine primera lahko samo dopolnilo postopek oziroma odpravilo pomanjkljivosti ali če bi moralo samo opraviti novo sojenje.

O pritožbi bo odločalo Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

¹ Tako tudi odločbe VS RS II Ips 201/2017 z dne 7. 5. 2018, tč. 29, II Ips 141/2017 z dne 18. 10. 2018, tč. 14, II Ips

137/2018 z dne 25. 10. 2018, tč. 22, in II Ips 195/2018 z dne 25. 10. 2018, tč. 46.

² Glej sodbo C-51/17 (OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt) z dne 20. 9. 2018 in sodbo C-186/16 z dne 20. 9. 2017 (Andricuic). Enaka stališča so bila zavzeta tudi v sklepih C-119/17 (Lupean) in C-126/17 (Erste bank Hungary Zrt), oba z dne 22. 2. 2018.

³ Tako Vrhovno sodišče v prej navedenih odločbah II Ips 195/2018, tč. 54 obrazložitve, in II Ips 137/2018, tč. 23 obrazložitve.

⁴ Ker se dolžnost banke ne nanaša le na gotove bodoče spremembe, ni pomembno, da gibanja tečaja za obdobje odplačevanja kredita ni mogoče z gotovostjo ali vsaj z veliko verjetnostjo napovedati.

⁵ Tako tudi odločbi VS RS II Ips 201/2017, tč. 32 obrazložitve, in II Ips 137/2018, tč. 25 obrazložitve.

⁶ Tako sklep VS RS II Ips 141/2017, tč. 12 obrazložitve.

⁷ Podobno tudi sklep VS RS II Ips 137/2018, tč. 26 obrazložitve.

⁸ Tako sodba SEU C-51/17, tč.76 obrazložitve.

Zveza:

RS - Ustava, Zakoni, Sporazumi, Pogodbe

Obligacijski zakonik (2001) - OZ - člen 86, 87, 88, 112, 112/2

Zakon o varstvu potrošnikov (1998) - ZVPot - člen 22, 23

EU - Direktive, Uredbe, Sklepi / Odločbe, Sporazumi, Pravila

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah - člen 2, 3, 3/1, 4, 4/2

Datum zadnje spremembe: 12.03.2019